

УДК [7.074:73/76(=161.2)]:027.54(477.83/.86-25)"19"
DOI <https://doi.org/10.15407/nz2025.06.1346>

ОЛЕГ СИДОР І КОЛЕКЦІЯ ГРАФІЧНИХ ТВОРІВ ВОЛОДИМИРА ВІТРУКА

Лариса КУПЧИНСЬКА

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6461-4819>

кандидатка мистецтвознавства, доцентка, директорка,
Інститут досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів;

Львівська національна наукова
бібліотека України імені В. Стефаника,
вул. В. Стефаника, 2, 79000, Львів, Україна,
e-mail: oklarysa@gmail.com

Володимир Вітрук — відомий український колекціонер, який у другій пол. XX ст. сформував у Львові одну з найбагатших збірок пам'яток українського мистецтва. До неї увійшли твори образотворчого, декоративно-ужиткового і народного мистецтва. Вони здобули славу за межами України, про них писали відомі особистості часу. У 2008 р. у Львові була надрукована книжка Олега Сидора «Колекція Володимира Вітрука: пристрасті і громадський обов'язок», яка з часу появи користується великою популярністю у середовищі знавців мистецтва. У 2014 р. за сприяння О. Сидора велику частину графічних творів із колекції В. Вітрука у фонд Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника передали Ольга Вітрук-Парута і Дмитро Парута. Про них у літературі сьогодні немає інформації, що доводить актуальність вибраної теми. Метою публікації є розкриття історії, структури і змісту колекції графічних творів В. Вітрука у фондах Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника, визначення її місця і ролі в історії української культури. Проведене дослідження свідчить, що вона презентує творчість приблизно 230 митців. До неї входять твори, які в основній своїй більшості охоплюють 1960—1980-ті рр. Найбільшу частину становить станкова графіка з домінуванням пейзажного і портретного жанрів. Зазначено, що українські митці працювали також в інших жанрах. Окремо проаналізовано прикладну графіку. З-поміж багатьох виділено ілюстрації до казок українського народу, поетичних і прозових творів видатних українських письменників XIX—XX століть.

Ключові слова: Володимир Вітрук, Олег Сидор, колекція, графічні твори, українські митці.

Larysa KUPCHYNSKA

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6461-4819>

Candidate of Art History, Associate Professor,

Director Research Institute for Art Library Resources;

Vasyl Stefanyk National Scientific Library

of Ukraine in Lviv,

2, Stefanyk Str., Lviv, 79000, Ukraine,

e-mail: oklarysa@gmail.com

OLEH SYDOR AND THE COLLECTION OF GRAPHIC WORKS BY VOLODYMYR VITRUK

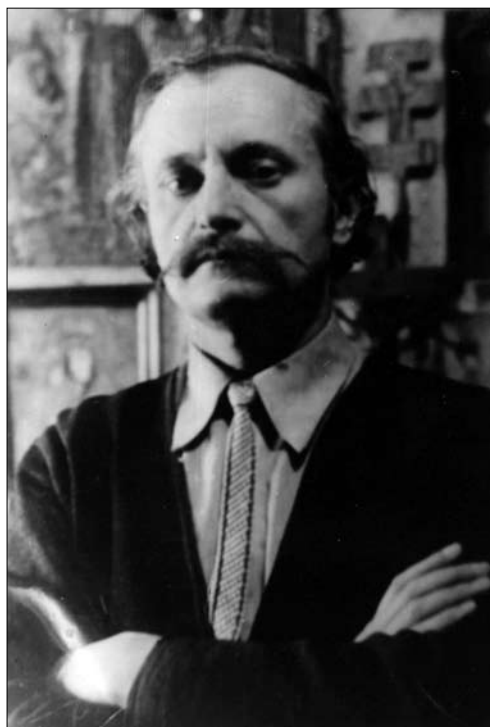
Volodymyr Vitruk is a well-known Ukrainian collector who, in the second half of the 20th century, formed one of the richest collections of Ukrainian art in Lviv. It includes works of fine, decorative, applied, and folk art. They gained fame outside Ukraine and were written about by famous personalities of the time. In 2008, Oleh Sydor's book «Volodymyr Vitruk's collection: passions and public duty» was published in Lviv, which has been very popular among art connoisseurs since its release. In 2014, with the assistance of O. Sydor, a large part of the graphic works from V. Vitruk's collection was transferred to the Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv by Olha Vitruk-Paruta and Dmytro Paruta. There is no information about them in the literature today, which proves the relevance of the chosen topic. The purpose of this publication is to reveal the history, structure and content of V. Vitruk's collection of graphic works in the funds of the Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv, to determine its place and role in the history of Ukrainian culture. The research shows that it presents the work of approximately 230 artists. It includes works that mainly cover the 1960^s—1980^s. The largest part consists of easel graphics with a predominance of landscape and portrait genres. It is noted that Ukrainian artists also worked in other genres. Applied graphics are analysed separately. Among the many examples, illustrations for Ukrainian folk tales and poetic and prose works by prominent Ukrainian writers of the 19th and 20th centuries are highlighted. Special attention is paid to small-format graphics, primarily postcards, which occupied an important place in the work of many artists. Being private in nature, they testify to the great importance of national and religious holidays for each author. Based on the study of the collection, the ideological and aesthetic priorities of the artists and their figurative and content-related solutions to the pressing problems of the time are revealed. It has been proven that their works are an invaluable source for studying the history of Ukrainian culture in its various aspects.

Keywords: Volodymyr Vitruk, Oleh Sydor, collection, graphic works, Ukrainian artists.

Вступ. *Постановка проблеми.* Львів славиться давніми традиціями колекціонерства. У несприятливих умовах радянської системи воно набуло іншого характеру, продиктованого відмінними завданнями. У час, коли знищували духовну спадщину українців, появилися скромні у достатках і своїй соціальній значимості люди, для яких колекціонерство стало «не шляхетною забавою чи романтичною доготривалою пригодою, а тяжкою місією» [1]. До їхнього числа належав Володимир Вітрук (іл. 1), який, будучи одержимим справами української культури, спрямував усі свої сили на збереження пам'яток українського мистецтва, створив у Львові приватний музей, відомий в Україні і далеко поза її межами. У 2008 р. Олег Сидор видав книжку «Колекція Володимира Вітрука: пристрасті і громадський обов'язок» [2], яку відкриває вступне слово автора. Великим за обсягом є розділ «Образотворче мистецтво», поділений на декілька складових: «Сакральне мистецтво», «Малярство», «Графіка», «Скульптура». Наступним є розділ «Народне і декоративно-ужиткове мистецтво», до якого увійшли «Релігійне мистецтво», «Ікони на склі», «Свічники трійці», «Дерев'яні хрести», «Речі церковного, хатнього та особистого вжитку, господарське знаряддя», «Нагрудні хрести», «Чепраги», «Кераміка», «Вироби з дерева, металу, шкіри і сиру». Кожний із груп О. Сидор дав розлогу характеристику, яку унаочнює багатий ілюстративний ряд. Важливою частиною видання є фахово підготовлений каталог репродукованих пам'яток. Завдяки ґрунтовно осмисленому науковому проекту О. Сидора розкрито велику працю В. Вітрука в напрямі збереження пам'яток українського мистецтва, а також багатство колекції у різних її аспектах.

Основу видання «Колекція Володимира Вітрука» становить багатолітній досвід роботи О. Сидора з фондами Львівської національної картинної галереї імені Б.Г. Возницького, Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького і Музею Українського Католицького університету в Римі, а також ґрунтовні знання, які дозволили йому «виокремити сутністі питання історії українського образотворчого мистецтва і поставити їх у порядок денний власної наукової програми» [3, с. 6]. У цьому контексті важливим є те, що перші наукові спроби О. Сидора були пов'язані з вивченням і розкриттям укра-

їнського мистецтва ХХ ст. На початку 1980-х рр. він опублікував декілька статей у часописах Києва і Львова, серед яких «Мистецтво Олекси Шатківського» [4] й «У дорозі» [5], про творчість Мирослава Отковича. Зацікавлення мистецтвом ХХ ст. мало місце у час, коли під впливом Віри Свенціцької молодий мистецтвознавець присвятив себе дослідженню українського іконопису, а відтак написанню дисертації «Творчість Йова Кондзелевича і українське малярство кін. XVII — першої половини XVIII ст.» (1994). Про це додатково свідчать організовані ним мистецькі виставки, з-поміж яких на окрему увагу заслуговує «Рисунки львівських художників XIX—XX ст.» (1981). Вона відбулася у залах сьогодні Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького, а каталог до неї побачив світ щойно в 1989 році. Готуючи її, мистецтвознавець звертався не лише до музейних фондів, але й приватних колекцій, у тому числі В. Вітрука. На виставку колекціонер випозичив багато творів: Бацван В. «Портрет художника М. Палажія» (1970, фломастер), Крислач І. «Никифор Дровняк» (1968, перо, пензель, туш), Лисик Є. «Театральний ескіз» (1960-ті, перо, туш), «Краєвид з автопортретом» (1970-ті, перо, пензель, туш), «У рідному селі» (1970-ті, перо, туш), «Жертва фашизму»

Іл. 1. Фотопортрет Володимира Вітрука. ЛННБ

(1970-ті, перо, туш), Медвідь Л. «Краєвид з Зимньої води» (перо, пензель, туш), «Дроворуб» (1964, перо, пензель, туш), «Яворівські околиці» (1968, перо, туш), «Буковий ліс» (1975, перо, туш), «Домажир: осінь» (1979, олівець), Мінько О. «Портрет доньки» (1980, олівець), Олійник Б. «Рідне село» (1973, перо, туш, олівець), «Краєвид» (пензель, туш, олівець) [6, с. 5—8], а твір Л. Медведя «Домажир» репродукували в каталозі. Детальний опис кожного з них із вказівкою місця зберігання став документом тісної співпраці О. Сидора і В. Вітрука.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З виходом книжки «Колекція Володимира Вітрука» в науковий обіг було впроваджено 746 пам'яток. Більшість із них, будучи маловідомими, опинилася у центрі уваги дослідників українського мистецтва в цілому і мистецької спадщини окремих митців зокрема. У цьому контексті важливим є те, що до неї звертаються молоді мистецтвознавці. Серед них Ольга Собкович, яка підготувала дисертацію на тему «Культурно-мистецька діяльність Петра Холодного-старшого в контексті національного відродження в Україні початку ХХ століття» (2021) [7]. Це доводить актуальність глибшого вивчення і популяризації окремих складових колекції і кожного з творів.

Мета наукового дослідження — є розкриття історії, структури і змісту колекції графічних творів Володимира Вітрука у фондах Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника, визначення її місця і ролі в історії української культури.

Основна частина. У 2014 р. у фонди Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника (далі — ЛННБ) від Ольги Парути-Вітрук і Дмитра Парути надійшло 1457 графічних творів із колекції В. Вітрука. На їхнє рішення головним чином вплинув О. Сидор. У розмовах він наголошував на вагомості кожного з творів в історії українського мистецтва. Притому використовував не тільки власний авторитет, але й думку багатьох фахівців. У приклад наводив численні публікації, які друкувалися у періодичних виданнях 1960—1980-х рр. у тому числі за межами України. Для нього важливим було те, що багато авторів присвячували цілі статті або ж відводили окремі абзаци для характеристики графічних творів, які зібрав В. Ві-

трук. Вони писали про книжкові знаки, про станкову і прикладну графіку. З-поміж інших він виділяв статтю знаного українського письменника Миколи Петренка, в якій зазначено: «Лист за листом — Кульчицька, Петрицький, Бутович, Якутович, Химич, Безніско, Ілку... А ось якісь на диво чіткі динамічні рисунки з життя підгірських містечок: жанрові сцени з людьми і підводами; до краю оголені характери, глибини психологічної суті образу раптом заграли у виразі облич, в експресивних рухах, зрештою, у фігурах дядьківських коней. Щось справді дуже цікаве. Я наче трохи знаю львівських художників, знаю, що між ними є немало справді добрих рисувальників. Але їхні малюнки в більшості бувають або суворо академічні, або ж раптом розхристано «новаторські». А тут — чіткість, оголеність, глибина!..» [8]. У полі зору О. Сидора перебували також пізніші статті, де автори наголошували на кількості графічних творів у колекції В. Вітрука, виділяли серед них ті, які вважали кращими, ще раз і ще раз називали імена творців.

Велике значення для О. Парути-Вітрук і Д. Парути відіграв той факт, що в 1967 р. В. Вітрук встановив добрі відносини із Степаном Костюком, про що той згодом написав у своїх спогадах [9]. Їх об'єднала ідея організації виставки книжкових знаків і видання її каталогу. Нині ЛННБ в особах Михайла Гумнюка, завідувача відділу бібліографії, і С. Костюка взяла на себе зобов'язання організувати, як показав час, найвагомішу виставку львівського книжкового знаку у виставковому залі головного корпусу Бібліотеки і надрукувати на власному роталпринті каталог і афішу «Виставка екслібриса львівських художників (з приватної збірки інж. В. Вітрука)», а колекціонер у свою чергу після закриття виставки передати у її фонди експоновані твори зі своєї збірки [9]. Попри великі труднощі, пов'язані із «спецфондом» і цензурою в «облліті», каталог під назвою «Виставка екслібриса львівських художників» [10] з оформленою Іваном Крислачем обкладинкою появився у 1968 р. Упродовж багатьох років для науковців він залишався вагомим і єдиним джерелом вивчення книжкових знаків митців Львова. Десятки творів, як і було домовлено, подаровано Бібліотечі, де вони зберігаються і сьогодні: поділені за авторами, кожен з яких має окрему папку. Вже наприкінці 1968 р. широкому користувачу була надана мож-

ливість працювати з унікальними творами таких корифеїв українського мистецтва як М. Андрущенко, М. Батіг, Є. Безніско, І. Боднар, А. Бокотей, С. Борейко, С. Гебус-Баранецька, Г. Давидович, О. Друченко, К. Звіринський, С. Караффа-Корбут, І. Катрушенко, М. Кристопчук, М. Курилич, Я. Музика, П. Обаль, О. Оброца, І. Остафійчук, Г. Смольський, Б. Сойка, З. Флінта, О. Шатківський та інших, діяльність яких була тісно зв'язана із західноукраїнськими землями. Співпраця В. Вітрука зі С. Костюком продовжувалася й у наступні роки. У 1984 р. колекціонер до фондів Бібліотеки передав екслібрисну Стефаникіану, авторами якої були В. Вечерський, Б. Гурман, В. Лобунь, В. Масик, О. Мікловда, М. Опанащук, Б. Пастух, П. Прокопів, В. Садовський, С. Хижняк та інші [11, с. 242]. Вона лягла в основу підготовки в 2021 р. виставки «Стефаникіана в екслібрисі», організованої в межах святкування 150-ліття В. Стефаника. Усі вони увійшли до її каталогу, в якому описані відповідно до нових вимог і репродуковані [12, с. 17—34].

Опрацювання графічних творів із колекції В. Вітрука у ЛННБ розпочалося у 2017 р. і завершилося у 2021 р. Сьогодні кожен охочий має можливість оглянути пам'ятки, які стали невід'ємною частиною її фонду.

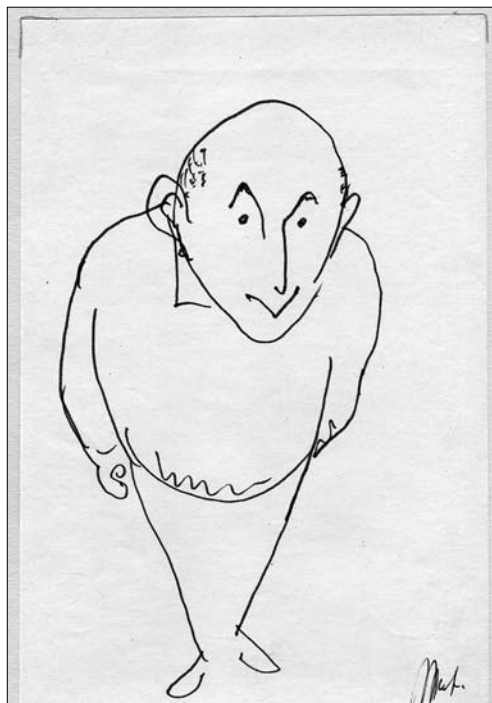
Колекція фіксує здобутки приблизно 230-ти як добре відомих, так і малознаних українських митців ХХ ст. Вона розкриває розвиток різних мистецьких шкіл України. Найчисельніше представлена львівська: Є. Безніско, І. Боднар, С. Гебус-Баранецька, І. Катрушенко, А. Ойцюсь, І. Остафійчук. У той же час у ній вирізняється київська (В. Вечерський, К. Козловський, Г. Малаков, С. Міхальов), чернівецька (І. Буга, О. Криворучко) і закарпатська (М. Ілку, В. Скакандій) школи. Важливо, що колекція демонструє також досягнення українських митців, які в силу різних причин працювали за межами батьківщини: Т. Венгринович, С. Кукуруза та інші.

Збірка В. Вітрука є прекрасною базою вивчення творчої спадщини українських митців, вирішення ними актуальних проблем у межах різних жанрів, індивідуального бачення окремих завдань, утвердження авторського виразу, його співставлення з мистецько-стильовими спрямуваннями часу. З цього погляду слід зазначити, що в колекції представлені твори митців, які згодом присвятили себе мис-

тецтвознавству, працювали в скульптурі або різних видах декоративно-ужиткового мистецтва: М. Батіг, А. Бокотей, О. Крип'якевич (О. Цегельська), Е. Мисько та інші. У колекції творчий доробок митців представлений не рівномірно. Притому необхідно наголосити, що в окремих випадках вона виступає єдиним джерелом для ознайомлення з творчістю того чи іншого художника. Демонструючи високий мистецький рівень творів, колекція ставить імена їхніх авторів в один ряд з іншими, утверджує їх в історії українського мистецтва, є вагомим базисом у доповненні словника українських художників.

Хронологічні межі колекції В. Вітрука охоплюють головним чином 1960—1980-х рр., один із складніших періодів в історії української культури. Вибираючи ті чи інші твори, колекціонер враховував те, що графіка, будучи наймобільнішим видом мистецтва, кращим чином розкриває тяжіння митців до збагачення ідейно-естетичного змісту творів, утвердження нових тем, поглиблення образно-пластичної мови [13, с. 40]. Він надавав перевагу тим, які найповніше відображали його світоглядні переконання і були кращими у своєму виді.

У колекції В. Вітрука присутні рисунки, які привертають увагу різноманітністю форм. З-поміж інших виділяються студійні роботи, для яких прита-

Іл. 2. Мисько Е. Вірнопідданий [карикатура] (б. д., фломастер; ЛННБ)

Іл. 3. Вечерський В. Останній млин в с. Убіжичі (Гнатів млин) (1981, лінорит; ЛННБ)

Іл. 4. Ілку М. Сільське подвір'я (1960, лінорит; ЛННБ)

манні академічна довершеність форм, скрупульозне моделювання об'ємів, довершеність штриха і тону вражають (Г. Левицька «Оголена» (1960-ті, лінорит), В. Кушнір «Жіночий акт» (б. д., пастель), Б. Сойка «Оголена дівчина» (б. д., монотипія). Поряд із ними поміщені начерки, натурні замальовки (С. Караффа-Корбут «Дерева» (б. д., олівець), О. Мінько «Портрет доньки» (1980, вугілля), В. Патик «Село Кукулівка», «Сільський краєвид» (обидва — 1967, фломастер), а також ескізи, шаржі (Мисько Е. «Вірнопідданий [карика-

тура]» (б. д., фломастер; іл. 2). Велика їх частина демонструє підготовчий етап, основу появи завершених композицій, у тому числі живописних картин, скульптур. Багато з них розкриває емоційно-естетичне сприйняття навколишнього світу, виявлення і відтворення крізь призму власного світогляду форму прикладного призначення. Кращим чином це відображає естамп «Листок кульбаби» (1975, мішана техніка), автором якого є Іван Остафійчук. Стилізація рослини, окремих її частин спрямована на підсилення притаманних для неї рис. Більш виразно вони сприймаються на тлі геометричних площин насичених жовто-зелених або коричневих кольорів і в тій чи іншій мірі містять символічне навантаження. Інший підхід у трактування навколишнього світу запропонував Василь Вечерський, виконавши в 1979 р. лінорит «Півень». Митець віртуозно оперує узагальненням декоративних плям. Він монументалізує предмет зображення і досягає напруги форм завдяки вишуканим лініям.

Найбільшу частину колекції формують станкові твори. Їх можна розділити за жанрами, серед яких домінує пейзаж. У колекції найчастіше зустрічаються зображення сільської місцевості, окремих пам'яток, в першу чергу дерев'яних церков і хат. До колекції входять естампи С. Сабан «Дорога» (1950-ті, кольоровий лінорит), О. Кульчицької «Бойківська хата» (б. д., лінорит), Т. Венгриновича «В зимі» (1943, дереворит) та інші. Усі вони демонструють образно-стильове узагальнення, притаманне українським митцям різних поколінь. Тим не менше їхня поява спричинена особистим ставленням автора до предмету зображення: В. Вечерського «Останній млин в Убіжичі (Гнатів млин)» (1981, лінорит; іл. 3). Притому деякі з митців, опрацьовуючи той чи інший мотив, надавали перевагу пластичній трансформації елементів природи з метою повнішого розкриття художнього образу. Таким прикладом у колекції є лінорит «Сільське подвір'я» (1960; іл. 4). Працюючи над ним, Маріон Ілку усю композицію побудував на контрасті світла і тіні і тим самим передав красу сонячного дня. Окрему групу формують твори графіків, які надавали перевагу деталізації. Такий підхід продиктований в першу чергу вибором теми: архітектурні пам'ятки — символи Львова. На окрему увагу у цьому ряді заслуговує дереворит Стефанії Гебус-Баранецької із зображенням собору св. Юра у Льво-

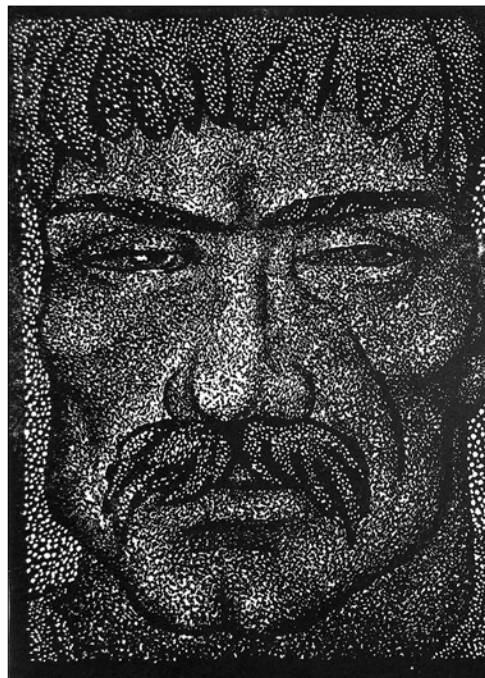
ві (1959). З усіма нюансами в 1950-х рр. відтворює низку визначних пам'яток міста також Маргарита Старовойт, використовуючи для втілення творчого задуму техніку деревориту.

Левову частину колекції В. Вітрука становлять портрети, які давали можливість митцям зосередити увагу на розкритті рис людини в контексті соціальних умов і духовних ідеалів суспільства. Працюючи в межах жанру, графіки зверталися до різних моделей, малювали дітей, людей зрілого віку, старих і немічних. Вони зображали їх крупним планом або на повний зріст, зупинялися на деталях або давали загальну характеристику образу. Серед них виділяються автопортрети (І. Плесканко (1948, лінорит), Є. Безніско (1972, резерваж), які доповнюють зображення близьких і рідних митців. У більшості портретів простежується тісний зв'язок з їхнім рідним середовищем, що надає багатьом творам відповідного характеру. Звертаючись до такого прийому, автори активно впроваджували у композицію етнографічні елементи. Вони виступають частиною тла і присутні у деталях. Іноді їх подано в загальних рисах, часом же — з максимальною деталізацією. Не менш важливим у цій ситуації є те, що митці фіксували людей, поглинутих працею. Залишаючи їх безіменними, вони відходили від розкриття індивідуальних рис, надавали перевагу типажності, яка повсякчас вражає монументальністю. Кращим чином це простежується при вивченні і порівнянні творів С. Гебус-Баранецької «Ткаля» (прибл. 1958, дереворит), М. Курилича «Сестри» (1963, лінорит), «Вихідний день» (1963, лінорит), З. Флінти «Швачка» (1964, лінорит; іл. 5), О. Крип'якевич «Космацькі гуцули» (1966, монотипія), М. Ілку «Внучка» (1970, кольоровий лінорит), І. Марчука «Стара селянка» (б. д., лінорит) тощо. Окреме місце у цьому ряді посідає дереворит «Портрет Тетяни Хоменко, гуцульської килимкарки» (1962) із серії «Гуцульщина під радянським сонцем». Відповідно до завдань М. Старовойт надала перевагу документальності образу народної майстрині. З його ілюстративністю дисонує лінорит авторства Т. Венгриновича «Поворот» (б. д., лінорит), який вражає емоційною виразністю, досягнутою широким узагальненням.

У колекції В. Вітрука присутні портрети відомих особистостей минулих часів, у зображенні яких митці

Іл. 5. Флінта З. Швачка (1964, лінорит; ЛННБ)

Іл. 6. Безніско Є. Максим Залізник (б. д., лінорит; ЛННБ)

повсякчас шукали індивідуального виразу. Це в першу чергу стосується творів Мирона Яціва. З-поміж історичних зображень виділяється лінорит Євгена Безніска «Максим Залізник» (б. д.; іл. 6). У ньому митець вдало поєднує авторські новації в графічній техніці з нетрадиційним вирішенням образу: бездо-

Іл. 7. Криворучко О. Той, що заснув в Армагедоні (1971/72, підмальований офорт; ЛННБ)

Іл. 8. Скакандій В. Дванадцять братів (1972, лінорит; ЛННБ)

ганне з художньої точки зору зображення обличчя керівника гайдамацького повстання виходить за межі аркуша. Це дозволило Є. Безніску показати значення М. Залізняка в історії України.

Колекція В. Вітрука засвідчує звертання українських митців-графіків до античної міфології, яку вони трансформують на національному ґрунті. У цьому

ряді вирізняється твори Ярослави Музики «Парис» (б. д., лінорит). Поза увагою колекціонера не залишилася розкриття в графіці філософських ідей часу. З-поміж інших він вибрав твір Ореста Криворучка «Той, що заснув в Армагедоні» (1971/72, підмальований офорт; іл. 7). Обличчя людини у центрі композиції має автопортретні риси. Воно поміщене поміж пропорційно малими й індивідуально не виразними людьми, які борються за його внутрішній світ. Поясненням до нього є час створення — період навчання у Москві.

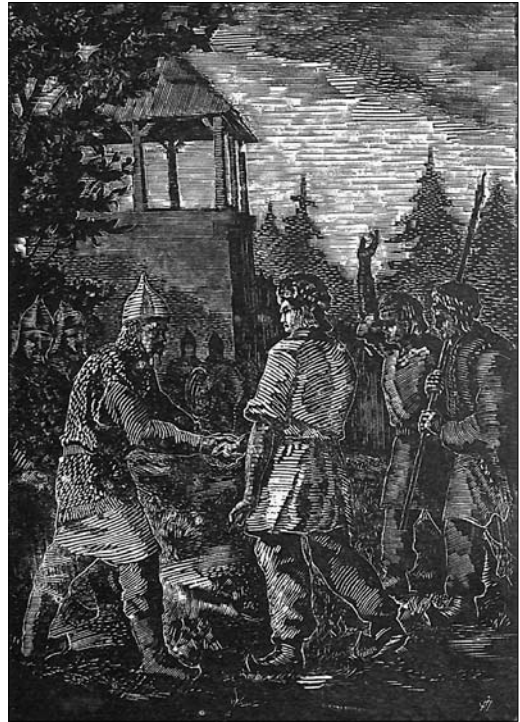
Надаючи максимум уваги вивченню графіки, В. Вітрук не залишився осторонь прикладних творів, в першу чергу ілюстрацій до книжкових і журнальних видань, поява яких обумовлена різними замовленнями, в першу чергу державних видавництв. У колекції в рівній мірі присутні ілюстрації до поетичних і прозових творів. З-поміж багатьох творів колекціонер відбирає ті, які в художніх образах розкривають народну творчість, а саме казки українського народу. Серед них вирізняються твори Василя Скакандія («Як циган став царем», «Дванадцять братів» (обидва — 1972, лінорит; іл. 8) та Івана Катрушенка («Казка про дідову і бабину доньки», «Казка про язикату жінку» (обидва — б. д., лінорит). Маючи однакове завдання: відобразити зміст казки з допомогою однієї ілюстрації, вони демонстрували абсолютно інші підходи до його вирішення. Уродженець Закарпаття використовує центричну композицію, розбудовує її по вертикалі і горизонталі. Для нього важливо не тільки показати головних героїв, але й окремі епізоди, які він помістив у клейма. Натомість І. Катрушенко надає перевагу максимально повній характеристиці ключових персонажів, що спонукає до зображення їх крупним планом. Спільним для обох графіків є активне використання етнографічних мотивів з їх регіональними особливостями. Значення для колекціонера ілюстрацій до народних казок додатково розкривають естампи інших митців із зображенням добре відомих в народі героїв.

Велику цінність для В. Вітрука-колекціонера становили ілюстрації до творів класиків української літератури: Т. Шевченка, І. Нечуя-Левицького, І. Франка, Лесі Українки, В. Стефаника та ін. До них він ставився з особливою увагою. На це вказують у тому числі дереворити Івана Плєсканка, які в розповідній формі передають епізоди поеми І. Фран-

ка «Захар Беркут» (обидва — 1949): «Максим Беркут із товаришами у дворі боярина Тугара-Вовка» (іл. 9) й «У таборі монголів». Вони є промовистим прикладом збереження кращих традицій кінця ХІХ — початку ХХ ст. З особливою увагою В. Вітрук поставився до оформлення літературних творів українських письменників ХХ ст. До колекції входять шість ілюстрацій до повісті-поєми Осипа Турянського «Поза межами болю» (1969, лінорит; іл. 10), автором яких є Василь Лучко. Психологічний літературний твір, вперше виданий у 1921 р. у Відні, приніс автору світову славу. Працюючи з текстом, В. Лучко в алегоричній формі передав головну його ідею — трагедію людини у роки Першої світової війни. Шляхом поділу композиції на різні за величиною площини, співставляючи лінії і плями, форми і об'єми, впроваджуючи у простір композиції зображення різних за значенням складових, які взаємодоповнюють одне одного, а також цитати, автор показав розпач живих. Поза увагою В. Вітрука не залишилися ілюстрації до творів письменника шістдесятника Миклоли Вінграновського, які виконав І. Остафійчук.

Найчисельніше в колекції представлена прикладна графіка Софії Караффи-Корбут. До неї входять багато естампів до творів Т. Шевченка: «Гамалія» (два твори), «Іван Підкова», «Сон (комедія)» (усі — 1963, лінорит) та інші. Велику цінність становлять проекти ілюстрацій до твору Лесі Українки «Літо краснее минуло» (1966, гуаш), Дніпрові Чайки «Дівчина Чайка» (1969, гуаш), Андрія Волошка «Довбушеві скарби» (1976, туш, перо, акварель) тощо. Разом вони засвідчують захоплення В. Вітрука творчістю художниці впродовж багатьох років.

У колекції присутні кілька десятків графічних творів малих форм, які тісно пов'язані з іншими видами мистецтва. Серед них переважають вітальні листівки І. Буги, О. Губарева, В. Дем'янишина, М. Ілку, О. Крип'якевич, Г. Левицької, В. Микити, А. Ойцюся, П. Обалю, Б. Пікулицького, З. Царика та інших. Їх митці найчастіше виконували з нагоди Різдва і Великодніх свят, рідше з нагоди Нового року. У той же час серед них немає жодної, пов'язаної з утвердженими в радянський час святами. В одному ряді з вітальними листівками стоять чисельні запрошення. Вони у деталях розкривають тогочасне життя суспільства. Окреме місце

Іл. 9. Плєсканко І. Максим Беркут із товаришами у дворі боярина Тугара-Вовка (1949, дереворит; ЛННБ)

Іл. 10. Лучко В. Ілюстрація до повісті-поєми Осипа Турянського «Поза межами болю» (1969, лінорит; ЛННБ)

Іл. 11. Сельський Р. Запрошення на персональну виставку 1976 р. для В. Вітрука (1976, фломастер; ЛННБ)

займають запрошення на відкриття персональних і групових виставок. До них належать запрошення на персональну виставку 1976 р. у Львівській картинній галереї, які виконав Роман Сельський, використовуючи фломастер. Кожен гість міг похвалитися абсолютно іншим запрошенням. Це в рівній мірі стосувалося і В. Вітрука (іл. 11). Інший підхід до виконання запрошення на персональну виставку у Львівській картинній галереї в 1978 р. мала Маргіт Сельська, яка, працюючи над ним, вибрала техніку лінористу. Приватний характер має запрошення на день народження доньки художника Мар'яни (1982, офорт), яку виконав В. Садовський. Він відображається у невеликому форматі твору, композиції, замкнутій у квадрат, зображенні у центрі обличчя маленької дівчинки з великими бантами в оточенні квітів.

Висновки. Проведене дослідження доводить велику роль Олега Сидора у вивченні і популяризації колекції Володимира Вітрука. У той же час він думав про подальшу її долю. Використовуючи власний авторитет і думку багатьох інших відомих діячів часу, О. Сидор вплинув на передачу у 2014 р. Ольгою Парутою-Вітрук і Дмитром Парутою 1457 графічних творів із колекції у фонд Львівської національної наукової бібліотеки Укра-

їни імені В. Стефаника, що займала у житті В. Вітрука особливе місце.

Збірка графічних творів колекції В. Вітрука у Львівській національній науковій бібліотеці України імені В. Стефаника презентує творчість приблизно 230 відомих і малознаних українських митців ХХ ст. Вона складається з підготовчих рисунків, начерків та ескізів. Лівову її частину становлять станкові графічні твори, серед яких багато пейзажів, портретів, а також є алегоричні твори. Невід'ємною її складовою є прикладна графіка, найповніше виражена в ілюстраціях до літературних творів і в філокартії. Колекція переконливо свідчить про те, що для багатьох митців графіка стала прекрасною платформою для вирішення актуальних проблем часу, розкриття індивідуального бачення окремих завдань, утвердження нових тем, поглиблення образно-пластичної мови та утвердження авторського виразу. Завдяки самовідданих праці В. Вітрука вона увиразнила ідейно-естетичні пріоритети багатьох митців. Разом з іншими приватними і музейними збірками вона є прекрасним джерелом вивчення напрямів розвитку графіки в Україні ХХ століття.

1. Гречко І. Володимир Вітрук (1929—1984). *Мистецькі студії*. Львів, 1993. № 2/3. С. 130: іл.
2. Сидор О. *Колекція Володимира Вітрука: пристрасть і громадянський обов'язок*. Львів: Оранта, 2008. 391 с.: іл.
3. Яців Р. Устабільнена висота. *Олег Сидор: бібліографічний покажчик*. Упоряд.: В. Савчук, Р. Чмелик, Р. Яців. Львів, 2001. С. 5—12.
4. Сидор О. *Мистецтво Олексія Шатківського. Образотворче мистецтво*. Київ, 1981. Чис. 5. С. 22—24: іл.
5. Сидор О. *У дорозі. Жовтень*. Львів, 1981. Чис. 12. С. 144—147: іл.
6. *Рисунки львівських художників ХІХ—ХХ ст. із збірок Львівського музею українського мистецтва: каталог виставки*. Автор-упоряд. О.Ф. Сидор. Львів, 1989. [11 с.: іл.].
7. Собкович О.С. *Культурно-мистецька діяльність Петра Холодного-старшого в контексті національного відродження в Україні початку ХХ століття: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства: спеціальність 26.00.01 «Теорія та історія культури»*. Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України. Київ, 2021. 296 с.: іл.
8. Петренко М. *З любові до мистецтва. Літературна Україна*. Київ, 1969. № 25 (2619) 28 берез. С. 3: іл.
9. Костюк С. Володимир Вітрук — збирач-колекціонер, знавець і творець екслібрисів. Сидор О. *Колекція Во-*

лодимира Вітрука: пристрасть і громадянський обов'язок. Львів: Оранта, 2008. С. 385.

10. Виставка екслібриса львівських художників: каталог. Упоряд. й авт. вступ. ст. В.В. Вітрук. Львів: Надруковано на ротاپринті ЛДНБ, 1968. 68 с.: ХХІІ іл.
11. Костюк С. До історії відділу мистецтва ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України. *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника*. Львів, 2005. Вип. 13. С. 238—246.
12. Купчинська Л. *Стефаникіана в екслібрисі: науковий каталог*. Львів: Простір-М, 2021. 75 с.: іл.
13. Яців Р.М. *Львівська графіка 1945—1990: традиції та новаторство*. Київ: Наукова думка, 1992. 118 с.: іл.

REFERENCES

- Hrechko, I. (1993). Volodymyr Vitruk (1929—1984). *Art studios*, 2/3, 130 [in Ukrainian].
- Sydor, O. (2008). *Volodymyr Vitruk's collection: passion and civic duty*. Lviv: Oranta [in Ukrainian].
- Yatsiv, R., Savchuk, V., & Chmelyk, R. (2001). Stable height. *Oleh Sydor: bibliographic index*. Lviv [in Ukrainian].
- Sydor, O. (1981). The Art of Oleksa Shatkivskyi. *Fine Art*, 5, 22—24 [in Ukrainian].
- Sydor, O. (1981). On the road. *October*, 12, 144—147 [in Ukrainian].
- Sydor, O.F. (Ed.). (1989). *Drawings by Lviv artists of the 19th—20th centuries from the collections of the Lviv Museum of ukrainian art: exhibition catalogue*. Lviv [in Ukrainian].
- Sobkovych, O.S. (2021). *Social and artistic activities of Petro Kholodnyi Sr. in the context of the national culture revival in Ukraine at the beginning of XX century: Dissertation for the degree of Candidate of Art History: specialty 26.00.01 «Theory and History of Culture»*. Modern art research institute of the National academy of arts of Ukraine. Kyiv [in Ukrainian].
- Petrenko, M. (1969). For the love of art. *Literary Ukraine*, 25 (2619), 3 [in Ukrainian].
- Kostiuk, S. (2008). Volodymyr Vitruk — collector, connoisseur and creator of bookplates. In: Sydor, O. *Volodymyr Vitruk's collection: passion and civic duty*. Lviv: Oranta [in Ukrainian].
- Vitruk, V.V. (Ed.). (1968). *Exhibition of bookplates by Lviv artists: catalogue*. Lviv: Nadrukowano na rotaprynti LDNB [in Ukrainian].
- Kostiuk, S. (2005). On the history of the art department of the V. Stefanyk Scientific library in Lviv of the National academy of sciences of Ukraine. *Proceedings of Vasyl Stefanyk Scientific library of Ukraine in Lviv*, 13, 238—246 [in Ukrainian].
- Kupchynska, L. (2021). *Stefanikiana in bookplates: scientific catalogue*. Lviv: Prostir-M [in Ukrainian].
- Yatsiv, R.M. (1992). *Lviv graphics 1945—1990: tradition and innovation*. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].